

ӘОЖ 339.9(470+520)

Б.З. Бөжеева, Г.Б. Тасқалиева*

Халықаралық қатынастар факультеті,
әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан, Алматы қ.
*E-mail: goomi86@mail.ru

Ресей-Жапон экономикалық және энергетикалық қатынастарының қазіргі жағдайы

Бұл мақалада еуропалық одақ мысалында жанаратын энергия көздерін игеру, оларды пайдалану қазіргі ресей-жапон қарым-қатынастарының ерекшелігі екі ел арасында екінші дүниежүзілік соғыстан кейін әлі күнге дейін бейбіт келісімге қол қойылмауында. Екі тарап арасындағы көптеген салалардағы ынтымақтастықтың толық мәнінде өз мүмкіндіктерін пайдаланбауына бүгінгі күнге дейін шешімін таппай келе жатқан аралдар мәселесі өз әсерін тигізіп келеді. Оңтүстік Курил аралдары тобына енетін Хабомаи, Шикотан, Итуруп, Кунашир аралдарының тиістілігіне жапон тарабының өз талаптарын қоюы ынтымақтастықты нығайтуға бөгет жасауда. Алайда екі ел басшыларының аталған мәселе бойынша келіссөздер үстелінде бас қосуы мәселенің шешімін табуда алға жылжу болып табылады. Тек Ресей мемлекетімен ғана емес, Қытай Халық Республикасы және Оңтүстік Корея мемлекеттерімен аумақтық даулары бар Жапония үшін Ресеймен экономикалық, энергетикалық ынтымақтастықты үдемелі дамытуды көздеуде. Соңғы жылдары сауда-экономикалық қатынастарда жоғары көрсеткіштерге жетуі соның жарқын көрінісі болып отыр.

Түйін сөздер: экономика, энергетика, инвестиция, технология, альтернатив.

B.Z. Buyzheeva, G.B. Taskaliyeva

The current state of Russian- Japanese economic and energy relations

The feature of Russian-Japanese relations is the fact that after the Second World War to the present two countries have not signed a peace treaty.

Territorial problem has its negative impact on the full use of their capabilities in many areas of relations. Claims of Japanese on belonging of the South Kuril Islands - Habomai, Shikotan, Kunashir, Iturup is a stumbling block to strengthen the intergovernmental cooperation. For Japan, which along with Russia has territorial disputes with China and South Korea, economic and energy ties with Russia are developing steadily. A striking example is the high rates of trade and economic relations in recent years.

Key words: economic, energy, investment, technology, alternative.

Б.З. Бюжеева, Г.Б. Тасқалиева

Нынешнее состояние российско-японских экономических и энергетических отношений

Особенностью российско-японских отношений является то, что после Второй мировой войны до сегодняшнего дня между двумя странами не подписан мирный договор. Территориальная проблема, которая не нашла своего решения до сих пор, оказывает свое негативное влияние на использование своих возможностей не в полной мере во многих сферах отношений. Претензий японской стороны на принадлежность Южно-Курильских островов – Хабомаи, Шикотан, Кунашир, Итуруп является камнем преткновения в укреплении межгосударственного сотрудничества. Для Японии, которая наряду с Россией имеет территориальные проблемы с Китаем и Южной Кореей, экономические и энергетические связи с Россией развиваются поступательно. Ярким примером тому являются высокие показатели торгово-экономических отношений в последние годы.

Ключевые слова: экономика, энергетика, инвестиция, технология, альтернатива.

Жапония Ресей Федерациясын КСРО-ның мұрагері ретінде 1992 жылы 27 қаңтарда мойындаған кезден бастап ресей-жапон қарым-қатынастары үдемелі түрде дамып, жаңа мазмұнға ие болды. Қазіргі уақытта екіжақты қатынастар демократиялық құндылықтарға негізделіп, идеологиялық және әскери қарама-қайшылықтарсыз, халықаралық алаңда өзара тығыз ынтымақтасуға бағытталған. Сонымен қатар екі тарап та мойындағандай, Ресей мен Жапония арасындағы ынтымақтастық әлеуеті, ең алдымен, сауда-экономикалық салада толықтай жүзеге асырылмаған. Оған себеп – екі мемлекет арасында екінші дүниежүзілік соғыстан кейін бейбіт келісімге қол қойылмауы. Қазіргі күнге дейін шешімін таппай келе жатқан аралдар мәселесі бейбіт келісімге келуге кедергі болып отыр. Сондықтан да Ресеймен төрт оңтүстік Курил аралдарының – Итуруп, Кунашир, Шикотан, Хабомаи аралдар тобының тәуелділігі мәселесі бойынша келіссөздерді жаңартуға бағыт алу Синдзо Абэ кабинетінің сыртқы саясатының маңызды құрамы болып табылады. Екінші дүниежүзілік соғыс аяғында КСРО бұл аралдарды заңсыз жаулап алды деп есептейтін Жапония бұл аралдарға қатысты өз талаптарын алға тартуда. Кеңестер одағы ұзақ уақыт бойы Жапониямен қатынастарда жер мәселесінің бар екендігін жоққа шығарып келген болатын. Кезінде КСРО президенті боп сайланған М.С. Горбачев өзінің «жаңаша саяси ойлау» рухында аумақтық мәселенің бар екендігін мойындап, оны талқылауға дайындығын білдірген болатын. Содан бері екі ел арасында әр кезеңде әртүрлі белсенділік деңгейінде осы мәселе бойынша келіссөздер жүргізіліп келді. Алайда 2003 жылдан бері бұл мәселені талқылау тоқтатылған болатын. Оның үстіне Ресей президенті Д. Медведевтің 2010 жылы Кунашир аралына баруы ресми Токиоға жағымсыз әсер етті. Бұл бүкіл посткеңестік кезеңдегі ресей-жапон қатынастарының ең төменгі деңгейі жеткен сәт болды [1].

2012 жылы В. Путиннің президенттікке қайта келуін жапондықтар жақсы қарсы алды, өйткені аумақтық дауды Ресейдің осы Президентімен шешу мүмкіндіктеріне үміттенген еді. Жапонияның Қытаймен және Оңтүстік Кореямен аумақтық даулары шешілместей көрінгенімен оның Ресеймен солтүстік аумақтар мәселесін шешу мүмкіндігі туғандай болды.

2013 жылы 29 сәуірде жапон премьер-

министрінің Мәскеуге ресми сапары ресей-жапон қатынастарындағы маңызды белес болды, өйткені жапон мемлекет басшысының Ресейге соңғы он жылда жасаған алғашқы ресми сапары еді. Сапар барысында Жапония мен Ресей ресми түрде аралдар мәселесі тақырыбына қатысты жоғарғы деңгейдегі келіссөздерді жүргізген болатын. Қазіргі уақытқа дейін Курил аралдары төңірегіндегі дау екі тарап арасында екінші дүниежүзілік соғыс уақытындағы олардың соғыс әрекеттерін заңды түрде аяқтайтын бейбіт келісім жасауға кедергі болып келді.

Абэнің Ресейге сапары кезінде жапон премьер-министрі орыс тарабы жағымен даулы мәселені шешуде ымыраға келе алмады. Жапон тарабы Путин президент болып тұрған кезеңде аумақ мәселесін шешіп алуды көздейді, өйткені Путин аумақтық дауды «хикивакэ», яғни мәмілеге келу арқылы шешу идеясын ұсынған еді [2]. Жапония үшін бұл өте оңтайлы сәт болып көрінді. Алайда екі ел арасындағы сауда-экономикалық, энергетикалық, саяси байланыстар екі тараптың бар күш-әлеуетін толық деңгейде қолдана алмай отыр. Оған жоғарыда айтылып өткен мәселелер өз кедергісін тигізуде.

Дегенмен бүгінгі күні сауда-экономикалық ынтымақтастық – ресей-жапон қатынастарында маңызды әрі қарқынды түрде дамып жатқан бағыттардың бірі. 2013 жылы екіжақты тауар айналымы 2012 жылмен салыстырғанда 5 пайызға өсіп, екі ел арасында бұрын соңды болмаған рекордтық 35 млрд АҚШ долларын құрады. Ресейден Жапонияға экспорт құрылымында мұнай (жалпы экспорттың 98 пайызы), табиғи сұйытылған газ, мұнай өнімдері, тас көмір, минералды отын, металдар, азық-түлік тауарлары басты орын алған. Ал Жапониядан негізінен жеңіл әрі жүк көліктері (жалпы импорттың 84,7 пайызы), автобөлшектер, құрылыс техникасы, басып шығару жабдықтары, радио және телевизия аппараттары әкелінеді [3].

Ресейдің сыртқы саудасында Жапонияның үлесі 3,6 пайызды құрап, Ресейдің сыртқы сауда серіктестестері арасында 9 орынды иеленіп отыр, ал Ресейдің жапон сыртқы саудасындағы үлесі 2 пайыздан аспайды.

Екіжақты ынтымақтастық отын-энергетикалық кешен, автокөлік жасау, жол, жол-құрылыс, кен игеру, ауылшаруашылық арнайы техника, ақпараттық технология және қоршаған ортаны қорғау саласында болып отыр [4].

Ресей мен Жапония қарым-қатынастары

халықаралық қатынастар алаңындағы оқиғаларға, Солтүстік-Шығыс Азиядағы жағдайға тікелей байланысты. Энергетикалық салада Ресей Азия-Тынық мұхиты аймағына жол ашуды көздейді.

Екі ел энергетика саласында қатынастарды жолға қоюға ұмтылғанымен, 2003 жылы РФ президенті Владимир Путин мен сол кездегі жапон премьер-министрі Дзюньитиро Коидзуми қол қойған жапон-ресей іс-қимылдар жоспарында қарастырылған Ресейдің Сахалин аралында біріккен энергетикалық жобаларды дамыту идеялары әлі күнге дейін жүзеге асырылмады. Асахи Шимбун газетінің мәліметі бойынша, төрт жапон компаниясынан тұратын консорциум Сахалиннен сұйытылған табиғи газ жеткізетін ұзындығы 1400 км құбыр жолын салуды жоспарлауда. Жапония мен Ресей, сондай-ақ жыл сайын энергетика саласында жұмыстық кеңестер өткізіп отырады. Бұдан басқа Жапония, Ресей және Қытай арасындағы стратегиялық үшбұрыш энергетикалық қауіпсіздік тұрғысында маңызды фактор болып табылады. Қытай және Жапония энергия көздерін импорттаушы елдер қатарына жатады, ал Ресей болса әлемдегі ірі энергия экспорттаушыларының бірі болып табылады. 2011 жылғы наурыздағы жойқын цунами мен жер сілкінісі салдарынан жапон қоғамының энергия көзі ретінде ядролық электр станцияларына деген сенімсіздігі Токионың энергетикалық қажеттіліктерін ұлғайтты, сонымен қатар энергетикалық стратегияны түбегейлі қайта қарастыруды талап етті.

Фукусима атом электр станциясындағы апаттан кейінгі энергетикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы жапон үкіметінің стратегиясын бағалауда екі жағдай өте маңызды болып табылады: Біріншіден, жапон үкіметі елдің ядролық инфрақұрылымы ірі табиғи апаттарға төтеп бере алмайтындығын мойындады және ядролық қауіпсіздік стандарттарын қайта қарастыруға кірісті. Екіншіден, атом энергетикасынан бас тарту Жапонияның энергиялық балансында табиғи сұйытылған газ көлемін ұлғайтты. Жапония бүгінгі күнге табиғи сұйытылған газдың ірі импорттаушысы болып табылады – 2012 жылы оның әлемдік импорттағы үлесі 36 пайызды немесе 119 млрд куб метрді құрады. Бұл орайда жапон корпорацияларымен Ресейде жүзеге асырылып жатқан мұнай-газ жобаларына маңызды орын беріледі.

Осы жағдайлар бір қарағанда, Ресейге

энергетика саласындағы келіссөздерде Жапония алдында артықшылықтар беруі тиіс болып көрінгенімен, іс жүзінде жағдай қарамақайшы болуы әбден мүмкін. Оның себебі Ресей Қытаймен табиғи газ жеткізу бойынша келіссөздер жүргізуде жеңілдіктерге қол жеткізе алмай, тиімді газ келісімшартына қол қою үмітін үзген болатын. Нәтижесінде, Ресей басшылығы Азияда ресейлік энергетикалық желіні кеңейту үшін жаңа әріптестер іздеуде. Бұл жағдайда Жапониямен энергетикалық байланыстар Мәскеуге бәсекелестік артықшылықтар беріп қана қоймай, мол пайда әкелуі мүмкін.

Осылайша, Ресей жоспарларына қарамастан, Абэ Ресеймен энергетикалық келіссөздерді отынға бағаны төмендету және Солтүстік аумақтар бойынша мәселеде қысымды күшейту үшін қолдана алады. Анығын айтқанда, Ресей Жапониямен байланыстарды энергетикалық саясат саласында нығайтуды көздейді. Өйткені Ресейді Солтүстік Америкада орын алған «тақтатас төңкерісі» мен тақтатас газын Қытайда игерудің әлеуетті болашағы алаңдатып отыр. Бұл жағдай Мәскеу ұстанымдарын әлсіздетуі мүмкін. АҚШ-тағы тақтатас төңкерісі Мәскеу үшін салмақты соққы болды, өйткені Еуропаның газды тұтынуды азайтып, жеткізілімдерді диверсификациялауы нәтижесінде Ресей Еуропаға жеткізілетін газ көлемінің төмендеуіне алаңдаушылық білдіреді [2,3 б.].

Дегенмен энергетика көзі Жапония мен Ресейді байланыстыратын бір ғана сала емес, олар сонымен қатар халықаралық қауіпсіздік саласындағы бірқатар мәселелер бойынша бірігіп жұмыс істейді, атап айтқанда, Токио Қиыр Шығыстағы кеңестік ескі ядролық жерасты қайықтарын қарусыздандыруға көмектесуде. Сондай-ақ, тараптар Солтүстік Кореямен алтыжақты келіссөздерде тығырыққа тірелген мәселелер бойынша басқа ойыншылардан бөлек ынтымақтасады және Орталық Азиядағы есірткі ағымын бірігіп ұстап тұруға тырысуда.

Әлемдік энергетикалық нарықтағы болып жатқан өзгерістер бірыңғай экономикалық кеңістіктің қалыптасуына байланысты, сонымен қатар Ресей-Еуроодақ энергиялық диалогін одан әрі дамыту үшін, соның ішінде Ресейдің Азия Тынық мұхит елдерімен энергетикалық салада ынтымақтастықты қамтамасыз ету үшін Ресей энергетикалық стратегиясына өзгерістер енгізуді талап етуде. Ресей Федерациясының сыртқы саясаты тұжырымдамасында стратегиялық

ресурстарды бөлісуде өсіп жатқан бәсекелестік туралы айтылған. Әлемдік шаруашылық байланыстар жүйесінде теңқұқықты орынды қамтамасыз ету үшін Ресей жетекші энергия ресурстарын өндірушілермен стратегиялық серіктестікті күшейтеді, энергия ресурстарын тұтынушы және транзит елдермен диалогті дамытуды көздейді.

Азия-Тынық мұхиты аймағы – қарқынды дамып жатқан геосаяси кеңістік. Ресейдің бұл аймақтағы интеграциялық үдерістерге белсенді қатысуға қызығушылық танытуының бірден-бір себебі – оның мүмкіндіктерін Сібір мен Ресейдің Қиыр Шығысын экономикалық тұрғыда көтеру бағдарламаларын жүзеге асыру үшін пайдалану. Аталған аймақты ғаламшар халқының жартысынан көбі мекендейді және әлем энергиясының 40 пайызын тұтынады. Мұнда ірі экономикалар - Жапония, Қытай, Ресей, Үндістан орналасқан. Аймақтағы қарқынды экономикалық даму жағдайында технологияның, энергетикалық және көліктік инфрақұрылымның қарқынды дамуы орын алуда. Энергетика Ресейдің Азия-Тынық мұхиты аймағындағы интеграциялық үдерістерге қосылу тетігі болып саналады. «Азиялық шеңбер» жобасы Ресей, Қытай, Монғолия, Жапония және Оңтүстік Кореяның энергия жүйелерін біріктіруді мақсат еткен болатын. Бұл жоба 1998 жылы ұсынылған, алайда жүзеге асырылмады. Фукусима апатынан кейін Жапония Ресейге жобаны қайта қарастырып, оны Жапония энергия көпірінен бастауды ұсынған еді. Энергия көпірі Ресейден Жапонияға ресейлік Қиыр Шығыстағы жұмыс жасап тұрған немесе салынуы жоспарланған қуаттардан артық электр энергиясын экспорттау үшін су асты кабелін жүргізуді қарастырады.

Ресейдің энергетикалық саясатында Азия туралы әңгіме қозғалса, Азия-Тынық мұхиты аймағы елдеріне Ресей көмірсутектерін – мұнай, газ, көмірді жеткізу көлемін ұлғайту туралы сөз болады. Атап айтқанда, Ресей Федерациясының энергетикалық стратегиясында 2030 жылға қарай мұнай және мұнай өнімдерін экспорттауда Азия-Тынық мұхиты аймағының үлес салмағын қазіргі 6 пайыздан 22-25 пайызға дейін көтеру, ал газ экспортында 2008 жылғы нөлдік көрсеткіштен 19-20 пайызға дейін ұлғайту міндеті қойылып отыр. Шығыс Сібір және Қиыр Шығыс аудандарында, атап айтқанда, Сахалин аралының құрлық қайраңында, Саха Республикасында (Якутия), Магадан, Иркутск облыстарын-

да, Краснояр өлкесінде мұнай-газ кешендерін құруға маңызды көңіл бөлініп отыр, сонымен қатар Оңтүстік Якутияда көмірді игеру көлемін ұлғайту жоспарлануда. Алайда ресейлік газ бен мұнай азиялық нарықта шексіз мүмкіндіктерге ие емес, өйткені бұл нарық мұнай мен газды сатып алумен айналысатын ірі шетел компаниялары арасында бөлісілген. Көмірсутек шикізатының дәстүрлі емес түрлерінің, ең алдымен, тақтатас газының кеңінен игеріле бастауы ресей мұнай-газ экспортының келешегіне әсер етпей қоймайды [5].

Осыған байланысты Ресей энергетикалық стратегиясы энергетиканың барлық салаларын қамтуы тиіс. Ол тек қана экспорттық міндеттерді шешуге ғана емес, сонымен қатар экономикалық ынтымақтастық пен халықаралық қатынастар саласында Ресейдің ықпалын күшейтуге бағытталуы тиіс.

Жапонияның атом энергетикасы ядролық реакторларда орнатылған қуаты және жұмыс жасап тұрған энергиялық блоктардың саны бойынша әлемде үшінші орын алатын. Бұл көрсеткіш бойынша ол АҚШ пен Францияны ғана алдына жіберді. Алайда Фукусима атом электр станциясындағы апат барлық жоспарларды өзгертті. Бүгінгі күнге табиғи отын түрлерінің ішінен әлемдік энергиямен қамтамасыз ету аясында табиғи газ ең келешегі зор болып табылады. Ресей АҚШ, Канада, Алжир, Иран, Парсы шығанағы елдері, сонымен қатар Түрікменстан, Әзірбайжан және Қазақстан қатарында газдың негізгі жеткізушісі болып отыр. Атом энергетикасынан бас тартуға байланысты Жапонияның газға қажеттіліктері айтарлықтай өсті. Елде сұйытылған табиғи газға сұраныс өсу жылдамдығы соншалықты, оны қабылдау қуаттарының импорт ағымына күші жетпей жатыр. Оның үстіне Жапония сұйытылған табиғи газды әлемдегі ең жоғары бағамен сатып алуда. Ресей Жапонияға мұнай бен газ экспортын ұлғайтты, оның өз себептері бар. Әлемдегі ірі газ қорларына ие Ресейдің Еуропа мен Азиядағы нарықтарын жоғалту қаупі бар, Солтүстік Америкада өндірілетін тақтатас газы бүкіл әлем бойынша төмен бағамен сатылып, ресейлік газды нарықтардан ығыстыруда.

Соңғы кездері энергетикалық бизнес мәселелерінде Жапония Ресей жағына бет бұруда. Оның дәлелі 2013 жылғы 29 сәуірдегі жапон премьер-министрі Синдзо Абэнің Мәскеуге сапары кезінде «Роснефть» пен «Газпромның»

Қиыр Шығыста сұйытылған табиғи газды өндіру бойынша жаңа қуаттардың құрылысы туралы мәлімдеуі болды. Осы жобалар аясында Жапония маңызы басым нарықтардың бірі болып табылады.

Сауда статистикасына сәйкес, Жапония 2012 жылы импорттаған сұйытылған табиғи газ көлемі 87,3 млн тоннаны құрады, бұл көрсеткіш Фукусима апатына дейінгі 2010 жылғы көрсеткішпен салыстырғанда 25 пайызға артық. Жапония үлесіне ТМД-ның әлемдік газ жеткізілімдерінің үштен бірі келеді. Жапонияның сұйытылған табиғи газ импортының 10 пайызы Ресей үлесінде, ол Австралия, Катар және Малайзиядан кейінгі төртінші орын алады [6]. Жапония атом электр станциясына қайта оралса да, бұл елдегі Ресей газына деген сұраныс жоғары болып қалу мүмкіндігі бар. Ресей газын игеру мен сұйытылған табиғи газды өндіру Австралия, Катар, Малайзия секілді бәсекелестеріне қарағанда қымбатырақ. Ресейдің табиғи сұйытылған газына бағасы бойынша басқа өндірушілердің шикізатымен бәсекелесу қиын екені түсінікті. Алайда аталған елдермен салыстырғанда Ресейдің бірқатар артықшылықтары бар.

Біріншіден, Ресей мен Жапонияның географиялық жақындығы көгілдір отынды Күншығыс еліне жеткізу жолын жеңілдетеді. Екіншіден, жеткізілімдердің тұрақтылығы мен қауіпсіздігі және айтарлықтай саяси тәуекелдердің болмауы артықшылық болып табылады. Өйткені Австралия мен Катардан жеткізілімдер Малак бұғазы арқылы тасымалданады. Аталған бұғаздың АҚШ пен Қытай арасындағы әскери қақтығыс аймағына айналу мүмкіндігіне байланысты бұл бағыт тәуекелге ұшырайды. Ал Катар болса, ыстық нүкте Таяу Шығыста орналасқан. Үшіншіден, жапон энергетикалық компаниялары ресей мұнай-газ жобаларына белсенді қатысады. Жапония Қиыр Шығыста мұнай-газ индустриясына ірі инвесторлардың бірі болып табылады. Мысалы, Sakhalin Oil and Gas Development компаниясының жартысын жапон үкіметі иеленеді, ал компанияның өзі Сахалин аралындағы ірі ресейлік мұнай жобаларында 30 пайыздық үлеске ие. Mitsui & Co және Mitsubishi корпорациялары «Сахалин-2» сұйытылған табиғи газын өндіру бойынша ресейлік жобада «Газпромның» серіктестері болып табылады, оларға сәйкесінше 12,5 және 10 пайыз тиесілі. Төртіншіден, ресей-жапон энергетикалық ынтымақтастығы дамуының шынайы келешегі

маңызды болып отыр. Ресейлік Газпром қазіргі уақытта Шығыс Сібірде кен орнын дамытып, салынуы Владивостокта жоспарланып отырған газды сұйылту бойынша зауытқа тасымалдау үшін құбыр жолын салуда. Ресей-жапон ынтымақтастығының жаңа келешегі Ресей Федерациясы аумағындағы тақтатас газының ауқымды қорларымен байланысты, сонымен қатар салынып жатқан Сахалин-Хоккайдо құбыр жолы жобасын қамтитын құбыр жолы жүйесі оны жеткізуді айтарлықтай арзандатпақ. Осылайша, энергетикалық салада екіжақты серіктестікті одан әрі дамыту екі тарапқа да айтарлықтай ұзақмерзімді артықшылықтар береді. Сонымен қатар өз энергетикалық қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажеттілігін есепке алып, Жапония үшін Ресей сенімді, келешегі зор және баламасы жоқ серіктес болып табылады деуге негіз бар.

Сондай-ақ жапон-ресей энергетикалық ынтымақтастығы екі елдің сауда-инвестициялық байланыстары кешенінде негізгі орын алады және одан әрі кеңею үшін үлкен әлеуетке ие. Қазіргі таңда екі елдің өзара әрекеттесуінде бұл Ресейдің отын-энергетикалық кешеніне жапон корпорацияларының салатын инвестицияларының өсуімен, Ресейден Жапонияға жеткізілетін энергиялық ресурстардың, ең алдымен, сұйытылған табиғи газ бен мұнай өнімдерінің көлемінің ұлғаюынан байқалады. Жапониядан Ресейдің Қиыр Шығысына салынып жинақталған инвестиция көлемі шамамен 10 млрд АҚШ долларын құрайды. Сонымен қатар жапон іскер ортасы Ковыктинск, Чадинск кен орындарында газды игеру жобасына, мұнай және газ химиясына қызығушылық танытып, уран және темір кендерін игеру келешегін зерттеуде. Кейінгі кездері жапон тарабы Қиыр Шығыс-Жапония газ құбыр жолының құрылысы жобасын талқылауға қайта оралуға тырысуда [7].

Қорытындылай келсек, Ресей мен Жапония арасындағы екіжақты қарым-қатынастар екі елдің де ұлттық мүдделеріне жауап береді. Сауда-экономикалық ынтымақтастық та екі тарапқа тиімді, оның жарқын мысалы ретінде жоғарыда аталып өткен «Сахалин-1» жобасын жүзеге асырып, «Сахалин-2» жобасының жұмыстарын бастауы болды, сонымен қатар Сахалинде сұйылтылған табиғи газды өндіру бойынша зауыттың құрылысы мен іске қосылуын атап өтуге болады.

Жапония технологиялары мен инвести-

циялары Ресейдің Сібір және Қиыр Шығыс аймақтарының әлеуметтік-экономикалық дамуында маңызды фактор болып табылады. Өз кезегінде Жапония үшін Ресейдің ауқымды инвестициялар нарығының орны ерекше.

Жапон-ресей қатынастарының дамуы Азия Тынық мұхиты аймағындағы күштер балансын сақтау, әсіресе Қытай Халық Республикасы күшеюінің жағдайында екі елді стратегиялық серіктестер болуға ықпал жасайды.

Әдебиеттер

- 1 Калмычек П., Кистанов В., Леонтьева Е. Япония: власть сменилась – проблемы остаются // Проблемы Дальнего Востока. – №4. – 2013. – 42-бет.
- 2 J.Berkshire Miller. Getting serious: an End to the Russia-Japan Dispute? 19.08.2013. <http://thediplomat.com/2013/08/getting-serious-an-end-to-the-russia-japan-dispute/?all=true>
- 3 Экономика: Япония-Россия-торговля-рекорд», 29.01.2014. <http://ru.euronews.com/newswires/2320532-newswire/>
- 4 О российско-японских экономических отношениях. <http://www.russia-emb.jp/embassy/economic.html>
- 5 Первухин В. «Региональные приоритеты международных энергетических связей России». 04.09.2013. <http://ecpol.ru/2012-04-05-13-42-46/2012-04-05-13-43-37/958-regionalnye-prioritety-mezhdunarodnykh-energeticheskikh-svyazey-rossii.html>
- 6 Самохин А.В. Россия-Япония: перспективы энергетического сотрудничества. <http://ru.apircenter.org/archives/2705> 31.10.2013.
- 7 Интервью министра РФ по развитию Дальнего Востока – полномочного представителя президента РФ в Дальневосточном федеральном округе Виктора Ишаева, данное журналистам японского информационного центра «Киодо Цусин». <http://www.rg.ru/2013/02/27/reg-dfo/ishaev.html> 27.02.2013.

References

- 1 Kalmychek P., Kistanov V., Leontyeva E. Yaponiya: vlast smenilas – problemy ostalis // Problemy Dalnego Vostoka. – №4. – 2013. – p.42.
- 2 Ekonomika: Yaponiya-Rossiya-torgovlya-rekord,29.01.2014.<http://ru.euronews.com/newswires/2320532-newswire/>
- 3 O rossisko-yaponskih ekonomicheskikh otnosheniyah. <http://www.russia-emb.jp/embassy/economic.html>
- 4 Pervukhin V. Regionalnye prioritety mezhdunarodnykh energeticheskikh svyazei Rossii. 04.09.2013. <http://ecpol.ru/2012-04-05-13-42-46/2012-04-05-13-43-37/958-regionalnye-prioritety-mezhdunarodnykh-energeticheskikh-svyazey-rossii.html>
- 5 Samokhin A.V. Rossiya-Yaponiya: perspektivy energeticheskogo sotrudnichestva. <http://ru.apircenter.org/archives/2705> 31.10.2013.
- 6 Intervyu ministra RF po razvitiyu Dalnego Vostoka – polnomochnogo predstavatelya prezidenta RF v Dalnevostochnom federalnom okruge Viktora Ishayeva, dannoe zhurnalistam yaponskogo informatsionnogo tsentra «Kyodo Tsushin». <http://www.rg.ru/2013/02/27/reg-dfo/ishaev.html> 27.02.2013.